

Sr. D. Luís Seoane
Buenos Aires.

Meu querido amigo:

Recibín a tua carta. Por ela vexo que che gustou o número galego de INSULA. Eu estaba bastante confiado en que che gustaría porque, tomado en conxunto, resulta un número serio e digno. En xeneral produxo moita sorpresa, mesmo na propia Galicia. Esa súpeta e briosa aparición das letras galegas ven ser como un clarinazo exterior do fondo e intenso rexurdimento interno que se está a producir na i alma colectiva de Galicia. Xa ves, tivemos que agardar cinco anos pra o poder sacar, mais, o verdadeiramente importante, o significativo, é que salíu e, sobre todo, "refrexa unha realidade".

Vexo que che desagradaron algunhas espresións da "Carta" do Landeira. En realidade tal vez se trate, pola túa parte, dunha reacción máis emotiva que refreiva, pois, polo que me dixu Domingo, manifestas certa mágoa nos xuícios consagrados a ise tema na carta que il recibíu. Con todo, si coñeces persoalmente ó Landeira seguramente non lle tomabas tan a mal esas espresións. Il é un mozo galego cheo de vitalidade e de talento, que non tivo á súa disposición máis medios que a súa enerxía i o seu traballo, que coñece e vivíu a realidade popular galega, posto que dela é fillo e nela se criou, que emigrou en procura dunha seguridade económica que eiquí non atopaba, e que, nas horas libres do traballo, soupo adequirir por si mesmo unha espléndida cultura que xa quixeran moitos universitarios. Home de vontade enérxica e de intelixencia axil e crara, é, en cambio, moi pouco inclinado a sensiblerías e sentimentalismos. Ten unha marcada preferencia temperamental por o lado vital, rexo, varonil i emprendedor da realidade humá, e, simultaneamente, certo desdén instintivo polo lado lacrimoso e patético. Esta aitude non é filla de prexuícios senón refrexo da súa auténtica persoalidade temperamental. É un de tantos mozos galegos lanzados en plena mocidade á esperiencia emigratoria. Naceu e vivíu no seo do pobo traballador. Coñece e ama a ise pobo, que é o seu. Ora, a súa aitude estimativa nace da esperiencia vivida por il e máis do seu persoal temperamento. ¿Qué non coincide coa visión ou coa idea que outros teñen? Certo, moi certo. Mais esta diversidade é completamente natural e inevitabel. Cada ún, dacordo co seu temperamento, tende a ver ou preferir un lado determinado da vida.

Celebro moito, moitísimo, que che teña gustado o album de Maside. Fíxémolo con gran amor. Non é doado que te decates da cantidade de dificultades que tivemos que vencer. O esforzo que vimos facendo nótrese do entusiasmo ilimitado e da ilimitada capacidade de sacrificio dunha minoría abnegada que ten conciencia do seu deber. Por ser unha minoría conscente e decidida, a obra vai e seguirá indo adiante. Tivemos moitos atrancos. Agárdannos aínda moitos máis. A obra seguirá. Nistes derradeiros tempos demoslle realidade ó "Diccionario" de D. Eladio, ó libro de Pimentel, ó número de INSULA e máis ó álbum de Maside. Toda ela, colleita que quedará pra sempre. E así seguiremos, calada e tenazmente. Partimos dunha convicción fundamental: o que verdadeiramente vale é a obra feita. E nós non procuramos outra xustificación que a da obra que levemos a cabo en común. Pouco importarán as críticas ou ataques que se poidan facer a un ou a outro si a obra realizada polo esforzo común é necesariamente respetabel. E sabemos que xa o é.

Non preciso de che decir canto me folgó de que che teña praciado o prólogo ó album. O teu xuício, xunto co de Xohan Leão e máis Anxel

Fole, interesábame francamente, por séredes os tres masidiáns máisimos que eu conozo. Tiven a inmensa ledicia de que fose aprobado polos tres. Tamén me interesaban outras opinións -Domingo, Celestino, Carballo, etc.- pro por motivo distinto. En realidade dubidei moito antes de me encarregar dil. Inicialmente eu pensara en Domingo, e Domingo en Celestino. Calquera dos dous -eso é completamente certo- houbéranos feito millor ca min. Si ó cabo me encarreguei, foi por unha razón ouxetiva: que por se tratar dun homaxe de Galaxia a Maside -na que compartimos dende o comenzo dúas funcións para lelas en responsabilidade, il a dirección artística i eu a dirección literaria- parecía natural que representase eu a Galaxia neste caso concreto. E tamén por unha razón subxetiva: porque estaba certo de que ó propio Carlos lle tería sido grata esa decisión si a poidese conecer. Seino porque ó longo dos centos e centos de horas que temos consumido en plácido diálogo sobre tantas e tantas cousas, moitas veces tenme estimulado a que escribise sobre temas de arte. Nin il nin eu sospeitábamnos que a primeira cousa que escribise sería sobre o seu propio arte. En realidade, mais que de recoller ~~de~~ ises estímulos eu preocupábame de facer que il, Maside, fose quen escribise sobre arte. Conquerín, ó longo de tres meses de persuasivas e insistentes xestións, que escribise o seu fermoso ensaio sobre a estética da fotografía popular, publicado, como sabes, no "GRIAL". Tratei despois de que escribise outro ensaio semellante sobre o tema xeneral das "formas" (sobre o que tiveramos moitas conversas). Prometeuno. Mais faltáronlle folgos físicos. Como lle faltaron pra acometer outra tarefa prometida: unha monografía sobre o "Palacio de Gelmírez" (pra decidilo, eu prometéralle que a faríamos en colaboración, mais coa oculta e decidida intención de ilo empuxando pouco a pouco hastra que a tivera feita sin se decatarse). Foi pena porque, dado o entusiasmo que tiña por esa xoia románica, houbera feito unha monografía interesantísima. Todos ises proieitos e outros moitos, algúns realizados, xurdían nas nosas conversas sobre Galaxia. Carlos, Pimentel e máis Cuevillas foron tres baixas tremendas que tivemos no núcleo galaxián. Os tres compartían as nosas arelas e inquedañas; Cantas conversas inesquecibles no estudo de Carlos, no despacho de Pimentel e no comedor do Cuevillas! Na medida das nosas forzas tratamos de honrar ós tres.

Estiven en Vigo con D. Ramón o día que chegou de ahí. Vínha moi ledo e animoso. E cheo de gratitude pra todos. Xa nos contou o homaxe que lle fixo CITANIA e nos dixo que vos entregara un libro pra editar (unha biografía novelada de Rosalía, coído). As poucas horas tivo que salir pra Santander e aínda non voltou. Xa non tardará moito.

Despois de moitas viravoltas, os amigos do Cunqueiro conqueriron autorización pra que se representase o "D. Hamlet" (modificando algunhas espresións do texto) e púxose no Teatro Colón da Coruña o 31 de Agosto. Estivo completamente cheo e tivo gran éisito. Agora vaise poñer no Fraga de Vigo e no Cículo das Artes de Lugo. En Vigo figúrome que terá un gran éisito, pois alí hai un numeroso e moi calificado núcleo de cunqueiristas (que foron, en realidade, os que deron a batalla en favor do D. Hamlet). Dende logo, a popularidade que hoxe en día ten o Cunqueiro é realmente enorme.

Xa sei que celebras varias esposicións simultáneas e que preparas un viaxe a Centroeuropa; Pasarás por Galicia?

Unha aperta moi forte do teu amigo

Ramón Piñeiro

P.D./ Non estaría mal que lle fixedes chegar a Carito, director de Insula, algunhas cartas de felicitación polo número Galego. Il, que é gramadino, portouse moi ben co número adicado ás letras galegas. Tíña sincero interés en saualo.